

ΤΑΞΙΔΙΑ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ

Παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες
φτάνουν στην Ευρώπη – Πώς μπορεί
να ενισχυθεί η προστασία τους

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ YUSRA MARDINI

Η Yusra Mardini είναι Πρέσβειρα Καλής Θέλησης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Η Yusra επιλέχθηκε για να συμμετάσχει σε αγώνες κολύμβησης στο Ρίο το 2016 ως μέλος της πρώτης Ολυμπιακής Ομάδας Προσφύγων.

Το 2015, ήμουν μαθήτρια, 17 ετών, και ονειρευόμουν να εκπροσωπήσω τη χώρα μου σε διεθνείς αγώνες κολύμβησης. Καθώς οι συνέπειες του πολέμου στη Συρία μας άγγιζαν ολοένα και περισσότερο, και αφού αναγκαστήκαμε να εγκαταλείψουμε το σπίτι μας στη Daraa, η μεγαλύτερη αδελφή μου, Sara, κι εγώ αποφασίσαμε να ταξιδέψουμε στην Ευρώπη.

Ευελπιστούσαμε να φέρουμε σε ασφαλή τόπο και τη μητέρα μας και τη μικρότερη αδελφή μας, Shahed. Καθώς αναχωρούσαμε, η Shahed κρεμάστηκε επάνω μας και μας παρακαλούσε, κλαίγοντας, να μη φύγουμε.

Η απόσταση από τα τουρκικά παράλια έως τη βόρεια ακτή της Λέσβου, στην Ελλάδα, είναι μόλις 10 χλμ. περίπου. Τον Αύγουστο του 2015, η Sara κι εγώ μπήκαμε σε ένα φουσκωτό σκάφος, μαζί με άλλα 18 άτομα, μεταξύ των οποίων οικογένειες με παιδιά. Όλοι γνωρίζαμε ότι πολλοί άνθρωποι είχαν χάσει τη ζωή τους κάνοντας αυτό το ταξίδι. Όλοι φοβόμασταν το ίδιο. Θέλαμε όμως όλοι το ίδιο απελπισμένα να ξεφύγουμε από τη βία. Όπως οι περισσότερες βάρκες που κάνουν την ίδια διαδρομή, έτσι και η δικιά μας ήταν επικίνδυνα υπερπλήρης. Σε αυτή την απατηλά μικρή θαλάσσια απόσταση, ο κινητήρας της βάρκας μας έπαθε βλάβη.

Ο αέρας φυσούσε δυνατά και τη βάρκα μας τη χτυπούσαν τα κύματα. Άρχισε να σκοτεινιάζει. Η Sara κι εγώ ήμασταν έμπειρες κολυμβήτριες, όμως άλλοι επιβαίνοντες στη βάρκα δεν ήταν. Πέφταμε εναλλάξ στο νερό για να την ελαφρύνουμε και προσπαθούσαμε να τη στρέψουμε απέναντι στο κύμα ώστε να μην ανατραπεί. Φωνάζαμε για βοήθεια, αλλά δεν εμφανίστηκε κανείς.

Δεν θα ξεχάσω ποτέ αυτό το ταξίδι στη θάλασσα.

Κολυμπούσαμε για περισσότερες από τρεις ώρες. Όλοι προσεύχονταν. Τελικά, ο κινητήρας επανήλθε και φτάσαμε στην ακτή.

Με βασανίζει η ιστορία αυτή, προσπαθώ να καταλάβω γιατί εμείς τα καταφέραμε ενώ πολλοί άλλοι όχι. Κάθε φορά που ακούω για μια ομάδα ανθρώπων που πνίγηκε στη θάλασσα, θυμάμαι την εμπειρία αυτή, να κρατώ σφιχτά το σχοινί της βάρκας, πασχίζοντας απελπισμένα να κρατηθώ στην επιφάνεια του νερού.

Στο πλαίσιο του ρόλου μου ως Πρέσβειρας Καλής Θέλησης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, είχα την ευκαιρία να συναντήσω πολλά άλλα άτομα τα οποία έζησαν τα δικά τους ταξίδια απελπισίας αναζητώντας την ασφάλεια. Σε ένα ταξίδι στη Σικελία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, άκουσα ιστορίες άλλων ανθρώπων που είχαν διασχίσει τη θάλασσα από τη Βόρεια Αφρική στην Ιταλία, ιστορίες γεμάτες κακουχίες, σπαραγμό, θλίψη και τραυματικές εμπειρίες. Όμως, τελικά, ιστορίες επιβίωσης, όπως η δική μου.

Γνώρισα μια γυναίκα, τη Rita, η οποία έφυγε από τη Νιγηρία με το ενός έτους βρέφος της μετά τη βίβραση δολοφονία του συζύγου της. Μου μίλησε για το φρικτό ταξίδι της έως τη Λιβύη και έπειτα στην Ευρώπη. Ένα ταξίδι που στη διάρκειά του είδε φίλους να πεθαίνουν. Γνώρισα ένα 12χρονο κορίτσι από την Ερυθραία, το οποίο χωρίστηκε από τη μεγαλύτερη αδελφή του όταν διέσχιζαν τη Μεσόγειο και δεν την έχει δει από τότε. Ήλπιζε να μπορέσει να πάει να συναντήσει τον αδελφό της στη Γερμανία. Γνώρισα κορίτσια που μου είπαν ότι τα πούλησαν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους. Αυτό μου σπάρραξε πραγματικά την καρδιά. Μερικές φορές, ύστερα από αυτά που έχω ακούσει, δυσκολεύομαι να κοιμηθώ τη νύχτα.

Η βοήθεια που λάβαμε στη Γερμανία μου έδωσε τη δυνατότητα να επανέλθω γρήγορα σε μια φυσιολογική ζωή και να επιδιώξω το όνειρό μου να λάβω μέρος στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Όπως τονίζεται, όμως, στην παρούσα νέα έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας, πολλά άλλα παιδιά αντιμετωπίζουν ακόμη απίστευτες προκλήσεις και κινδύνους καθώς μετακινούνται προς την Ευρώπη και εντός αυτής.

Κανείς δεν επιλέγει να είναι πρόσφυγας, να αφήσει τα πάντα πίσω του για ένα αβέβαιο μέλλον. Καθώς όμως οι πόλεμοι εξακολουθούν να μαίνονται, και άλλοι άνθρωποι θα νιώσουν αναγκασμένοι, όπως η Sara κι εγώ, να λάβουν παρόμοιες αποφάσεις. Όταν άνθρωποι που προσπαθούν να ξεφύγουν από τέτοιες βίαιες καταστάσεις και κάνουν τέτοια ταξίδια απελπισίας φτάνουν στην Ευρώπη, οφείλουμε όλοι να κάνουμε το καθήκον μας να διασφαλίσουμε ότι θα λάβουν τη βοήθεια και τη στήριξη που χρειάζονται για να ξαναχτίσουν γρήγορα τις ζωές τους.

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχει μέριμνα ώστε τα παιδιά που φτάνουν στην Ευρώπη να βρίσκονται σε ασφαλή καταλύματα και να μην τίθενται υπό κράτηση, να αναγνωρίζονται ως παιδιά και να μπορούν να έχουν πρόσβαση στα συστήματα που προορίζονται για να τα βοηθήσουν. Να ενημερώνονται κατάλληλα για τις επιλογές που έχουν στη διάθεσή τους και, από τη στιγμή της άφιξής τους κι έπειτα, να μπορούν να συνεχίσουν, χωρίς διακοπές, τη φοίτησή τους στο σχολείο.

Συγγραφέας: Duncan Breen και προσωπικό του Περιφερειακού Γραφείου Ευρώπης της Ύψατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, με ιδιαίτερες ευχαριστίες στο προσωπικό της Υ.Α. στην περιοχή.

Σχεδιασμός: Fiona, Βουδαπέστη

Φωτογραφία εξωφύλλου: Καθώς η νύχτα πέφτει στα αυτοσχέδια καταλύματα και τις σκηνές προσφύγων και μεταναστών στον ελαιώνα δίπλα στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης στη Μόρια της Λέσβου, Σεπτέμβριος 2018. ©UNHCR/Daphne Tolis

Το παρόν έγγραφο προορίζεται για ευρεία διάθεση. Με επιφύλαξη κάθε νόμιμου δικαιώματος. Επιτρέπεται οποιαδήποτε αναπαραγωγή και μετάφραση, εκτός από εμπορικούς σκοπούς, αρκεί να αναγράφεται η πηγή.

© UNHCR, Οκτώβριος 2019

ΤΑΞΙΔΙΑ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	2
Εισαγωγή.....	6
Επισκόπηση των τάσεων του 2019	6
Αφίξεις σε Ελλάδα και Κύπρο	7
Αφίξεις από τη Λιβύη μέσω της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου	8
Αφίξεις στην Ισπανία.....	9
Θάνατοι στις διαδρομές προς την Ευρώπη και εντός της Ευρώπης	9
Παιδιά πρόσφυγες που μετακινούνται και που βρίσκονται στην Ευρώπη	10
Αριθμός παιδιών που έφτασαν στην Ευρώπη το 2019	10
Κίνδυνοι κατά τη διάρκεια του ταξιδιού	12
Υποδοχή και φιλοξενία.....	12
Προσδιορισμός της ηλικίας.....	13
Διορισμός Επιτροπών και κοινωνικών λειτουργών.....	13
Πρόσβαση σε ενημέρωση μεταξύ άλλων σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου	13
Πρόσβαση στην εκπαίδευση	15
Οικογενειακή επανένωση και μετακινήσεις σε άλλες χώρες	16
Συμπέρασμα.....	16
Συστάσεις	17

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΙΑΝ-ΣΕΠΤ

ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΙΞΕΩΝ
(Ξηρά και Θάλασσα)

102.700 ↓ 80.800
2018 2019

ΙΣΠΑΝΙΑ

43.200 ↓ 23.200
2018 2019

ΙΤΑΛΙΑ

21.000 ↓ 7.600
2018 2019

ΜΑΛΤΑ

800 ↑ 2.700
2018 2019

ΕΛΛΑΔΑ

37.300 ↑ 46.100
2018 2019

ΚΥΠΡΟΣ

400 ↑ 1.200
2018 2019

Σημείωση: Τα στοιχεία για την Ελλάδα και την Ισπανία περιλαμβάνουν τις χερσαίες και θαλάσσιες αφίξεις. Τα στοιχεία για την Κύπρο, την Ιταλία και τη Μάλτα αφορούν μόνο τις θαλάσσιες αφίξεις.
Οι αριθμοί που αποτυπώνονται εδώ, δεν περιλαμβάνουν στοιχεία για αεροπορικές αφίξεις ή για εκείνους που εισήλθαν τυπικά στη χώρα και στη συνέχεια υπέβαλαν αίτημα ασύλου.
Ο χάρτης περιλαμβάνει τη Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο (S/RES/1244 (1999)).
Τα σύνορα, οι ονομασίες και οι ενδείξεις που εμφανίζονται σε αυτόν τον χάρτη δεν υπονοούν επίσημη αναγνώριση ή αποδοχή από τα Ηνωμένα Έθνη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Περισσότερο από το ένα τέταρτο των προσφύγων και των μεταναστών που έφτασαν φέτος μέχρι στιγμής στην Ευρώπη μέσω των διαδρομών της Μεσογείου ήταν παιδιά. Πολλά από αυτά έφτασαν χωρίς τους γονείς τους. Μερικά συνοδεύονταν από άλλους συγγενείς, ενώ άλλα ταξίδευαν χωρίς κανέναν οικείο ενήλικο. Η άφιξη τόσο μεγάλου αριθμού παιδιών δεν είναι νέα τάση, όμως τα παιδιά αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην προσπάθεια να εξασφαλίσουν την προστασία και τη βοήθεια που χρειάζονται όταν φτάνουν στην Ευρώπη. Στην παρούσα έκθεση αναδεικνύονται μερικές από αυτές τις δυσκολίες και διατυπώνονται συστάσεις για την αντιμετώπισή τους. Παρέχεται επίσης συνοπτική ενημέρωση για τις κυριότερες εξελίξεις στις μετακινήσεις προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη από την αρχή του έτους.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΤΟ 2019

Έως τις 30 Σεπτεμβρίου, περίπου 80.800 πρόσφυγες και μετανάστες έφτασαν στην Ευρώπη μέσω των τριών διαδρομών της Μεσογείου¹, αριθμός ο οποίος είναι μειωμένος κατά 21% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι (102.700). Στο διάστημα αυτό, περίπου 46.100 άνθρωποι έφτασαν στην Ελλάδα, 23.000 στην Ισπανία και περίπου 7.600 στην Ιταλία. Επιπλέον, περίπου 1.200 άνθρωποι έφτασαν μέσω θαλάσσης στην Κύπρο και περίπου 2.700 στη Μάλτα.

Πολλοί πρόσφυγες και μετανάστες συνέχισαν να μετακινούνται διά ξηράς από την Ελλάδα μέσω των Δυτικών Βαλκανίων², ενώ μικρός μόνο αριθμός παρέμεινε στα Δυτικά Βαλκάνια και ζήτησε άσυλο εκεί³. Φέτος, έως τις 30 Σεπτεμβρίου, το Υπουργείο Ασφαλείας είχε αναφέρει ότι περίπου 21.800 άτομα είχαν φτάσει στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ενώ χιλιάδες συγκεντρώνονται στα βορειοδυτικά, κοντά στα σύνορα με την Κροατία.

Στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε., εκατοντάδες πρόσφυγες και μετανάστες εξακολουθούν να αναφέρουν ότι υπήρξαν θύματα ξυλοδαρμού και ότι τους επέστρεψαν πίσω στα σύνορα (μερικούς χωρίς να τους δοθεί η ευκαιρία να υποβάλουν αίτηση ασύλου). Πολλές αναφορές προέρχονται από άτομα που επεστράφησαν άτυπα από τα σύνορα της Κροατίας με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και από τα σύνορα της Κροατίας με τη Σερβία⁴, ενώ υπάρχουν και αναφορές για άτυπες αναγκαστικές επιστροφές στη Σερβία από άλλα γειτονικά κράτη⁵.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟ

Το 2019 ο μεγαλύτερος αριθμός προσφύγων και μεταναστών –περίπου 46.100 άνθρωποι έως τις 30 Σεπτεμβρίου– έφτασε στην Ευρώπη περνώντας από την Τουρκία στην Ελλάδα, κυρίως μέσω θαλάσσης. Οι αφίξεις στην Ελλάδα κορυφώθηκαν τον Ιούλιο, τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 2019, καθώς τον Αύγουστο έφτασαν περισσότερα από 9.300 άτομα και τον Σεπτέμβριο άλλα 12.500 άτομα, κυρίως από το Αφγανιστάν και τη Συρία. Ωστόσο, οι αριθμοί αυτοί είναι πολύ κατώτεροι του αριθμού των 309.900 ανθρώπων που έφτασαν στις ελληνικές ακτές από τον Ιούλιο έως τον Σεπτέμβριο του 2015, οι περισσότεροι από τους οποίους συνέχισαν το ταξίδι τους προς άλλες χώρες της Ευρώπης.

Οι νέες αυτές αφίξεις έχουν δημιουργήσει περαιτέρω πιέσεις στα ήδη υπερπλήρη κέντρα υποδοχής στα ελληνικά νησιά του Αιγαίου, ιδίως στη Σάμο και τη Λέσβο. Έως τις 30 Σεπτεμβρίου, βρίσκονταν στα νησιά σχεδόν 30.700 πρόσφυγες και μετανάστες, από τους οποίους περίπου 25.900 βρίσκονταν στα πέντε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.), αριθμός σχεδόν πενταπλάσιος της μέγιστης χωρητικότητάς τους (5.400). Οι συνθήκες στα νησιά παραμένουν δεινές και χιλιάδες άνθρωποι, μεταξύ των οποίων πολλές οικογένειες με μικρά παιδιά, εκτίθενται σε πολλούς κινδύνους. Στους κινδύνους αυτούς περιλαμβάνονται αυτοί που προκαλούνται από τον υπερσυνωστισμό και τις ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής, κίνδυνοι πυρκαγιάς, αυξανόμενες εντάσεις στις αγανακτισμένες κοινότητες, καθώς και σεξουαλική και έμφυλη βία⁶.

Είναι πολύ μεγάλος ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν σε ακατάλληλες συνθήκες στέγασης, όπως σε αυτοσχέδια καταλύματα και θερινές σκηνές σε μεγάλες εκτάσεις έξω από τα κέντρα υποδοχής χωρίς φως και άλλες υπηρεσίες, με αποτέλεσμα οι κίνδυνοι να είναι αυξημένοι ιδίως για τις γυναίκες και τα παιδιά. Η πρόσβαση σε ιατρική και ψυχοκοινωνική στήριξη στα κέντρα υποδοχής είναι πολύ περιορισμένη λόγω του πολύ μικρού αριθμού επαγγελματιών υγείας και κοινωνικών λειτουργών που παρέχει το Κράτος⁷.

Στις 2 Σεπτεμβρίου, περισσότερα από 1.400 άτομα μεταφέρθηκαν από το κέντρο υποδοχής της Μόριας, στη Λέσβο, στη δομή της Νέας Καβάλας στη βόρεια Ελλάδα. Η Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.) εξακολουθεί να στηρίζει τη μεταφορά αιτούντων άσυλο από τα νησιά στην ηπειρωτική Ελλάδα. Ωστόσο, οι ανοιχτοί χώροι φιλοξενίας στην ηπειρωτική χώρα έχουν αγγίξει τα όρια της χωρητικότητάς τους αφήνοντας αποκλεισμένους στα νησιά χιλιάδες ανθρώπους οι οποίοι αναμένουν επί μήνες τη μεταφορά τους.

Οι αφίξεις στα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας μειώθηκαν κατά 30% σε σύγκριση με πέρυσι. Η μείωση αυτή φαίνεται να οφείλεται στην αύξηση των προληπτικών μέτρων και στις δύο πλευρές των συνόρων, συμπεριλαμβανομένων των άτυπων αναγκαστικών επιστροφών (push-backs) από την Ελλάδα⁸. Η Υ.Α. έχει εκφράσει επανειλημμένως στις ελληνικές αρχές τις ανησυχίες της σχετικά με τους ισχυρισμούς για άτυπες αναγκαστικές επιστροφές, συμπεριλαμβανομένων αρκετών περιστατικών πιθανής επαναπρωτόθησης, με αναφορές για επιστροφή ατόμων που ζητούσαν διεθνή προστασία⁹.

Πρόσφυγες από το Αφγανιστάν τυλιγμένες με θερμικές κουβέρτες, μόλις έχουν φθάσει στο νησί της Λέσβου και αναμένουν να μεταφερθούν στον προσωρινό χώρο διέλευσης και το κέντρο υποδοχής του νησιού, Σεπτέμβρης 2019.

Πρόσφυγες που απομάκρυνε η Ύπατη Αρμοστεία από κέντρα κράτησης στη Λιβύη φθάνουν στη Ρώμη, Μάιος 2019.

Οι περισσότεροι άνθρωποι που φτάνουν παράτυπα στην Ελλάδα προσπαθούν να ξεφύγουν από συρράξεις, διώξεις και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όσοι φθάνουν μέσω θαλάσσης προέρχονται κυρίως από το Αφγανιστάν και τη Συρία, αλλά και από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, το Ιράκ και την Παλαιστίνη. Πολλοί χρήζουν διεθνούς προστασίας και θα πρέπει να τους παρέχεται άμεση πρόσβαση σε διαδικασίες ασύλου ώστε η αίτηση ασύλου που υποβάλλουν να εξετάζεται με δίκαιο και αποτελεσματικό τρόπο.

Η ανοδική τάση του αριθμού των νέων αιτήσεων ασύλου συνεχίζεται στην Κύπρο, με αποτέλεσμα η Κύπρος να έχει λάβει τις περισσότερες κατά κεφαλήν αιτήσεις στην Ε.Ε. Το 2019, μόνο μέσω θαλάσσης έχουν φτάσει μέχρι σήμερα 1.200 άτομα, ενώ κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους υποβλήθηκαν περίπου 6.600 νέες αιτήσεις ασύλου. Οι μισοί περίπου από τους νέους αιτούντες άσυλο διέμεναν στην Κύπρο υπό άλλα μεταναστευτικά καθεστώτα και προέρχονται από χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, ενώ οι άλλοι μισοί είχαν φτάσει παράτυπα, είτε μέσω θαλάσσης είτε μέσω της αεροπορικής οδού, μεταξύ άλλων και στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Από τους δεύτερους, οι περισσότεροι προέρχονται από τη Συρία, το Καμερούν και άλλες αφρικανικές χώρες. Η ικανότητα υποδοχής έχει αγγίξει τα όριά της και οι συσσωρευμένες αιτήσεις ασύλου προς εξέταση εξακολουθούν να αυξάνονται.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΙΒΥΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Τους πρώτους εννιά μήνες του 2019 καταγράφηκαν ορισμένες θετικές εξελίξεις, όπως η αυξημένη πρόσβαση σε ασφαλείς και νόμιμες οδούς και η επανεγκατάσταση προσφύγων στην Ευρώπη από 15 χώρες προτεραιότητας κατά μήκος της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου, μεταξύ των οποίων η Λιβύη, ο Νίγηρας, το Τσαντ και η Αίγυπτος¹⁰. Άλλη θετική εξέλιξη ήταν η αύξηση του αριθμού των εκκενώσεων για ανθρωπιστικούς λόγους από τη Λιβύη προς την Ιταλία, στο πλαίσιο των οποίων μεταφέρθηκαν στην Ιταλία φέτος έως το τέλος Σεπτεμβρίου σχεδόν 400 άτομα¹¹. Όσον αφορά τη διάσωση στη θάλασσα, στα θετικά μέτρα περιλαμβάνονται οι δεσμεύσεις που ανέλαβαν αρκετά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) να δεχθούν άτομα που αποβιβάστηκαν στην Ιταλία ή τη Μάλτα κατόπιν επιχειρήσεων διάσωσης στη θάλασσα και τα αυξημένα περιστατικά διάσωσης, από τις Ένοπλες Δυνάμεις της Μάλτας, πλοιαρίων που αναχώρησαν από τη Λιβύη και έφτασαν στη μαλτέζικη περιοχή έρευνας και διάσωσης (SRR).

Ωστόσο, στο διάστημα αυτό μειώθηκε επίσης η ικανότητα έρευνας και διάσωσης στα ανοιχτά των ακτών της Λιβύης, μετά την αποχώρηση των πολεμικών σκαφών της Ε.Ε. που συμμετείχαν στην επιχείρηση Sophia της EUNAVFOR MED¹² τον Μάρτιο, ενώ περιορίστηκε περαιτέρω το έργο των ΜΚΟ που ασχολούνται με επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης¹³.

Μέχρι στιγμής φέτος, το 58% των ατόμων που αναχώρησαν από τη Λιβύη μέσω θαλάσσης αποβιβάστηκαν αργότερα και πάλι στη χώρα αυτή, συνήθως κατόπιν αναχαίτισης ή διάσωσης από την λιβυκή ακτοφυλακή. Η Υ.Α. έχει υπογραμμίσει επανειλημμένως ότι, εξαιτίας της ασταθούς κατάστασης ασφάλειας, γενικά, και λόγω των υποβαθμισμένων συνθηκών κράτησης και των αναφορών σοβαρών περιπτώσεων κακοποίησης αιτούντων άσυλο, προσφύγων και μεταναστών, η Λιβύη δεν μπορεί να θεωρείται ασφαλές λιμάνι, και κανείς δεν πρέπει να αποβιβάζεται εκεί έπειτα από διάσωση στη θάλασσα¹⁴.

Έως τώρα το 2019, περίπου 637 άνθρωποι πιστεύεται ότι έχασαν τη ζωή τους στη θάλασσα προσπαθώντας να φτάσουν στην Ευρώπη μέσω θαλάσσης από τη Λιβύη. Στον αριθμό αυτό περιλαμβάνονται τα θύματα του ναυαγίου στα ανοικτά των ακτών της Al Khoms, στη Λιβύη, στις 25 Ιουλίου, στο οποίο εκφράζονται φόβοι ότι περίπου 150 πρόσφυγες και μετανάστες έχασαν τη ζωή τους στη μεγαλύτερη γνωστή τέτοιου είδους καταστροφή στη θάλασσα από τον Μάιο του 2017.

Τον Ιούλιο, η Υ.Α., μαζί με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ), επανέλαβαν την έκκληση προς τα σκάφη των ευρωπαϊκών κρατών να ξαναρχίσουν τις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης πέραν των περιοχών έρευνας και διάσωσης στα ανοικτά των ακτών της Λιβύης¹⁵. Η Υ.Α. και ο ΔΟΜ ζήτησαν επίσης τη θέσπιση προσωρινού περιφερειακού μηχανισμού αποβίβασης στο πλαίσιο του οποίου τα άτομα που διασώζονται στη θάλασσα θα αποβιβάζονται σε καθορισμένους λιμένες ασφάλειας γύρω από τη λεκάνη της Μεσογείου, με εξαίρεση τη Λιβύη¹⁶. Έως τον Σεπτέμβριο, η αποβίβαση συνεχιζόταν κατά περίπτωση και σε ad hoc βάση, τα δε σκάφη των ΜΚΟ ανέμεναν επί 10 ή περισσότερες ημέρες στη θάλασσα μέχρι να τους ορίσουν ένα ασφαλές λιμάνι για να μεταφέρουν τους ανθρώπους που είχαν διασώσει.

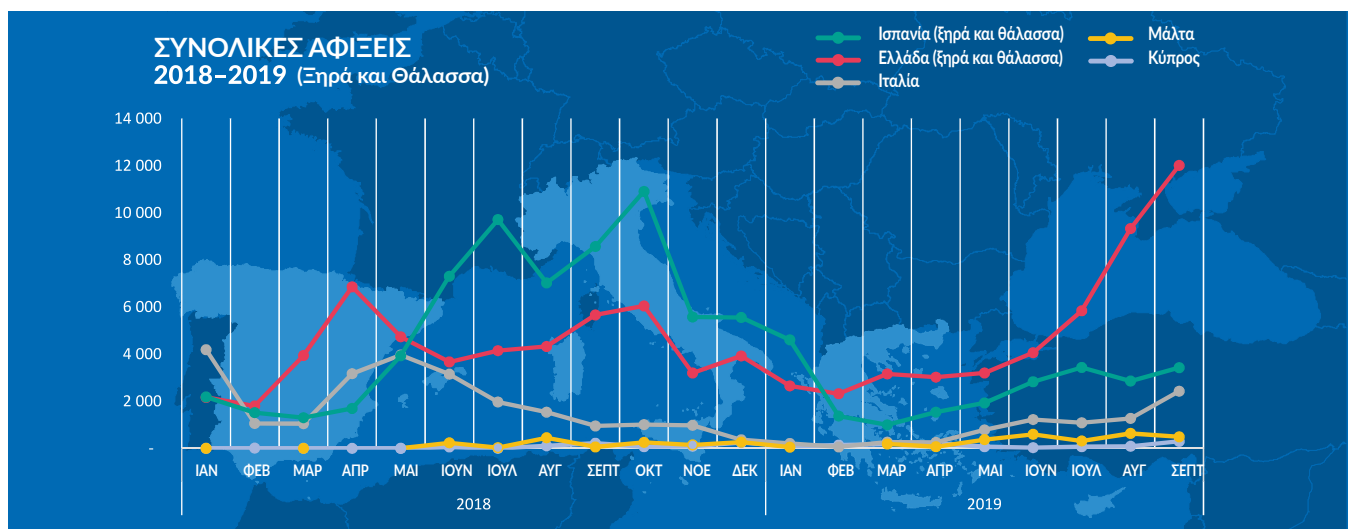
ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

Κατά τους πρώτους εννιά μήνες του 2019, έφτασαν στην Ισπανία μέσω θαλάσσης και ξηράς περίπου

23.200 πρόσφυγες και μετανάστες, αριθμός μειωμένος κατά 46% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι. Οι περισσότεροι είχαν διασχίσει τη θάλασσα από τη Βόρεια Αφρική. Τον Ιανουάριο ο αριθμός των καταγεγραμμένων αφίξεων κορυφώθηκε (4.600), αλλά οι αριθμοί μειώθηκαν έκτοτε ως αποτέλεσμα της περαιτέρω στήριξης¹⁷ και συνεργασίας των ισπανικών αρχών με τους μαροκινούς ομολόγους τους στον τομέα της έρευνας και διάσωσης. Οι χερσαίες αφίξεις στους ισπανικούς θύλακες της Ceuta και της Melilla μειώθηκαν κατά 11% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι, αλλά εξακολουθούν να καταγράφονται σποραδικές απόπειρες διέλευσης των φρακτών. Η πλειονότητα των αφίξεων φέτος, μέχρι στιγμής, προέρχονταν από το Μαρόκο (29%), τη Γουινέα (14%), το Μάλι (13%), την Ακτή Ελεφαντοστού (11%) και την Αλγερία (8%).

ΘΑΝΑΤΟΙ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Έως σήμερα το 2019 πιστεύεται ότι περίπου 1.041 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους ή αγνοούνται στη Μεσόγειο καθ' οδόν προς την Ευρώπη – αριθμός μειωμένος κατά 43% σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα το 2018.¹⁸ Η διαδρομή από τη Λιβύη στην Ευρώπη παραμένει η πιο θανατηφόρα, καθώς το 63% των θανάτων στη θάλασσα μέχρι στιγμής φέτος καταγράφηκαν εκεί. Άλλα 315 άτομα πιστεύεται ότι έχασαν τη ζωή τους στη θάλασσα μεταξύ Βόρειας Αφρικής και Ισπανίας και άλλα 66 άτομα έχασαν τη ζωή τους στο σύντομο θαλάσσιο ταξίδι μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας ή Κύπρου. Περίπου 68 θάνατοι καταγράφηκαν καθώς πρόσφυγες και μετανάστες προσπάθησαν να διασχίσουν χερσαία σύνορα για να εισέλθουν στην Ευρώπη ή διέσχισαν σύνορα εντός της Ευρώπης. Από αυτούς, 35 άτομα έχασαν τη ζωή τους φέτος διασχίζοντας τα χερσαία σύνορα από την Τουρκία στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων 18 νεκρών σε τροχαία ατυχήματα και 12 ανθρώπων που πνίγηκαν στον ποταμό Έβρο.

Ασυνόδευτα ανήλικα αγόρια από το Αφγανιστάν και τη Συρία στο κέντρο υποδοχής της Μόριας στη Λέσβο, Σεπτέμβριος 2019.

ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΠΟΥ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Πάνω από το 28% των ανθρώπων που έφτασαν φέτος στην Ευρώπη μέσω των διαδρομών της Μεσογείου ήταν παιδιά, ποσοστό ελαφρώς υψηλότερο του αντίστοιχου πέρυσι. Πολλά από αυτά ταξίδεψαν χωρίς να συνοδεύονται από άλλα μέλη της οικογένειάς τους. Τα παιδιά αντιμετωπίζουν πολλαπλούς κινδύνους, μεταξύ των οποίων βία, κακοποίηση και εκμετάλλευση σε όλη τη διαδρομή προς την Ευρώπη, ενώ εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες όταν βρίσκονται στο έδαφός της. Η μετακίνηση ασυνόδευτων παιδιών και παιδιών χωρισμένων από την οικογένειά τους¹⁹ προς την Ευρώπη δεν είναι νέο φαινόμενο, αλλά οι τρέχουσες συνθήκες είναι τέτοιες ώστε απαιτείται επείγοντως η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση σοβαρών κενών στην προστασία τους. Αυτό το μέρος της έκθεσης αφορά τα ταξίδια των παιδιών προς την Ευρώπη, ιδίως των παιδιών που είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους, και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν πρόσβαση σε βοήθεια όταν φτάνουν στην Ευρώπη. Περιγράφονται επίσης τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν ώστε να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά θα τυχάνουν καλύτερης προστασίας κατά την άφιξή τους. Ειδικότερα, εκείνα που χρήζουν διεθνούς προστασίας πρέπει να αναγνωρίζονται και να τους παρέχεται βοήθεια, ενώ πρέπει να καθορίζεται επίσης το βέλτιστο συμφέρον των ασυνόδευτων παιδιών και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που δεν χρήζουν διεθνούς προστασίας²⁰.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΕΦΤΑΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟ 2019

Φέτος στην Ελλάδα έχουν φτάσει έως τώρα μέσω θαλάσσης περισσότερα από 12.900 παιδιά, μεταξύ των οποίων πάνω από 2.100 ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά. Η πλειονότητά τους προέρχεται από το Αφγανιστάν, τη Συρία και το Ιράκ, χώρες στις οποίες επικρατούν συρράξεις, βία και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έως την 30η Σεπτεμβρίου, 8.300 παιδιά, εκ των οποίων 1.600 ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους, στεγάζονταν σε υπερπλήρη κέντρα υποδοχής στα ελληνικά νησιά του Αιγαίου. Λόγω έλλειψης κατάλληλης στέγης, τα ασυνόδευτα παιδιά ειδικότερα, παραμένουν συχνά επί μήνες σε συνθήκες υπερσυνωστισμού και ανασφάλειας, αναμένοντας τη μεταφορά τους σε κατάλληλους ξενώνες, μερικά δε καταφεύγουν σε αρνητικές μεθόδους αντιμετώπισης αντίξοων καταστάσεων. Η Υ.Α. έχει κατ' επανάληψη εκφράσει την ανησυχία της για την κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών στα κέντρα υποδοχής στα νησιά και έχει απευθύνει έκκληση στην ελληνική κυβέρνηση να λάβει άμεσα μέτρα για τη μεταφορά των παιδιών σε ασφαλή καταλύματα και να θέσει τέλος στον υπερσυνωστισμό²¹. Λαμβανομένου υπόψη του υψηλού αριθμού ασυνόδευτων παιδιών και της περιορισμένης δυνατότητας φιλοξενίας και φροντίδας τους, η Υ.Α. εξακολουθεί να

Αναγκαστήκαμε με τον αδερφό μου να φύγουμε από το Αφγανιστάν γιατί δεχόμασταν απειλές. Κάποια μέλη της οικογένειάς μου σκοτώθηκαν. Μας πήρε ένα μήνα να φτάσουμε στην Ελλάδα. Οι άσχημες αναμνήσεις από αυτό το ταξίδι εξακολουθούν να με στοιχειώνουν. Είδαμε ανθρώπους να πεθαίνουν μπροστά στα μάτια μας - είτε λόγω τραυματισμού είτε από εξάντληση. Τα θυμάμαι όλα πολύ έντονα. Δεν θα τα ξεχάσω ποτέ. Κατά τη διάρκεια της ημέρας, κρυβόμασταν στο δάσος, χωρίς τροφή και νερό, και τη νύχτα βαδίζαμε χωρίς να ξέρουμε πού ακριβώς πηγαίναμε. Στον δρόμο συναντήσαμε ληστές. Μας ρώτησαν τη θρησκεία μας και τον προορισμό του ταξιδιού μας και μετά πήραν ό,τι είχαμε στις τσάντες και στις τσέπες μας. Όποιος πρόβαλλε αντίσταση, έτρωγε ξύλο. Είχαν και όπλα.

Μας έβαλαν σε ένα φορτηγό, ήμασταν συνολικά 40 άτομα. Διασχίσαμε πολλές πόλεις και μετά μας είπαν να κρυφτούμε σε ένα μικρό αυτοκίνητο μαζί με άλλα έντεκα άτομα: τρεις μπροστά, επτά πίσω, ενώ εγώ και ο αδερφός μου μαζί με άλλο ένα άτομο κρυφτήκαμε στο πορτ-μπαγκάζ. Μείναμε κρυμμένοι εκεί για 7-8 ώρες, ενώ το αυτοκίνητο βρισκόταν εν κινήσει. Χωρίς φαγητό και νερό.

Στη συνέχεια, επιβιβαστήκαμε σε ένα άλλο φορτηγό. Δεν είχαμε την παραμικρή ιδέα πού πηγαίναμε. Όποιον σήκωνε το κεφάλι του για να κοιτάξει έξω, τον χτυπούσαν με ένα ραβδί. Έπειτα από μιάμιση ώρα, το φορτηγό σταμάτησε, μας χώρισαν σε τρεις ομάδες και συνεχίσαμε πεζοί. Διασχίσαμε ένα μονοπάτι ανάμεσα σε δυο μεγάλα βουνά, χωρίς κανέναν να μας οδηγεί. Μετά από λίγη ώρα φτάσαμε σε μια περιοχή περιφραγμένη με αγκαθωτό συρματόπλεγμα. Συνεχίσαμε να βαδίζουμε και τότε ακούσαμε πυροβολισμούς. Αρχίσαμε όλοι να τρέχουμε, ακριβώς δίπλα μου ένας άνθρωπος δέχθηκε σφαίρα και έπεσε στο έδαφος! Μόνο πέντε από εμάς καταφέραμε να διαφύγουμε. Έπειτα από τέσσερις κουραστικές ώρες περπάτημα, φτάσαμε σε ένα καταφύγιο όπου κοιμούσαν άλλα 100 άτομα, στριμωγμένα το ένα δίπλα στο άλλο.

Λίγες μέρες αργότερα φτάσαμε στην Τουρκία. Μείναμε εκεί για μια εβδομάδα και στη συνέχεια κατευθυνθήκαμε στα παράλια, όπου επιβιβαστήκαμε σε ένα φουσκωτό σκάφος. Το ταξίδι στη θάλασσα ήταν πολύ δύσκολο. Τα νερά ήταν σκοτεινά και βαθιά, κι εμείς δεν ξέραμε κολύμπι. Δεν είχαμε σωσίβια γιλέκα ούτε προσωπικά αντικείμενα μαζί μας, ήταν ένα ταξίδι γεμάτο κινδύνους. Μας είπαν ότι θα ταξιδεύαμε με τη βάρκα για μία ώρα, το ταξίδι όμως διήρκεσε έξι ώρες. Όλα ήταν δύσκολα, ο κινητήρας του σκάφους δεν λειτουργούσε. Δεν είχαμε όμως άλλη επιλογή. Είχαμε χάσει πλέον τον έλεγχο του σκάφους, ήμασταν έρμαιο της θάλασσας. Κάποια στιγμή, μεγάλα κύματα άρχισαν να χτυπούν το σκάφος. Ήμασταν συνολικά 36 άτομα πάνω στο φουσκωτό, και όλοι τρέμαμε από τον φόβο μας. Προσπαθήσαμε να στείλουμε σήμα κινδύνου, δεν θέλαμε να πεθάνουμε. Μέσα στο χάος που επικρατούσε, είδαμε ένα μεγάλο σκάφος να μας πλησιάζει και τότε μόνο συνειδητοποιήσαμε ότι θα μας σώζανε. Αν το σκάφος είχε φθάσει μισή ώρα αργότερα, το φουσκωτό μας θα είχε βυθιστεί.

Σκέφτομαι συνεχώς εκείνους που δεν είχαν καν την ευκαιρία να ξεκινήσουν ένα τέτοιο ταξίδι ελπίζοντας να σωθούν. Σκέφτομαι όμως κι εμάς, την απόγνωση που νιώσαμε όταν νομίσαμε ότι δεν θα τα καταφέρουμε.

J, 17, από το Αφγανιστάν, αποβιβάστηκε στην Ελλάδα

Ασυνόδευτα ανήλικα αγόρια στο κοντέινερ όπου μένουν στο κέντρο υποδοχής στη Μόρια της Λέσβου.

υποστηρίζει τη μετεγκατάσταση ασυνόδευτων παιδιών από την Ελλάδα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Στην Κεντρική Μεσόγειο, όπου ο αριθμός των ατόμων που διέσχισαν τη θάλασσα από τη Λιβύη μειώθηκε τους τελευταίους μήνες, έχει μειωθεί και ο αριθμός των παιδιών, παρότι εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει περίπου το 24% των αφίξεων στην Ευρώπη από τη Λιβύη, ποσοστό ελαφρώς μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των προηγούμενων ετών. Φέτος μέχρι στιγμής, περίπου 1.000 παιδιά (εκ των οποίων πολλά προερχόμενα από το Σουδάν) έχουν φτάσει μέσω θαλάσσης στην Ιταλία και τη Μάλτα από τη Λιβύη, ενώ άλλα 682 παιδιά αποβιβάστηκαν και τέθηκαν εν συνεχεία υπό κράτηση στη Λιβύη κατόπιν εντοπισμού ή διάσωσης, κυρίως από την Ακτοφυλακή της Λιβύης. Έως τον Αύγουστο, περίπου 1.600 (93% ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους) παιδιά πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο κρατούνταν, σε δεινές συνθήκες, σε κέντρα κράτησης στη Λιβύη, στα οποία η Υ.Α. είχε πρόσβαση²². Η Υ.Α. εξακολουθεί να υποστηρίζει ότι τα παιδιά δεν θα πρέπει να κρατούνται για λόγους σχετικούς με τη μετανάστευση, καθώς η κράτηση δεν είναι ποτέ προς το βέλτιστο συμφέρον τους²³. Από τον Νοέμβριο του 2017 έως το τέλος Σεπτεμβρίου του 2019²⁴, η Υ.Α. εξασφάλισε τη μεταφορά εκτός της Λιβύης σχεδόν 760 ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών, τα περισσότερα προς τον Νίγηρα, μερικά στη Ρουάντα και περισσότερα από 150 στην Ιταλία. Έκτοτε τα περισσότερα επανεγκαταστάθηκαν, κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, αφού αποφασίστηκε ότι η λύση αυτή ήταν προς το βέλτιστο συμφέρον τους.

Στην Ισπανία, έφτασαν φέτος περίπου 2.500 παιδιά, πολλά από αυτά ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους²⁵, από το Μαρόκο, τη Γουινέα και το Μάλι. Σύμφωνα με τη UNICEF, η έλλειψη βασικών δικαιωμάτων στις χώρες καταγωγής τους συγκαταλέγεται στους λόγους για τους οποίους τα παιδιά φεύγουν και ακολουθούν τη διαδρομή αυτή, με την ελπίδα να συναντήσουν συγγενείς οι οποίοι βρίσκονται ήδη στην Ευρώπη, να αποκτήσουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ισπανίας ή να ξεφύγουν από δύσκολες οικογενειακές καταστάσεις²⁶.

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ

Όπως και οι ενήλικοι, τα παιδιά αντιμετωπίζουν τρομακτικές συνθήκες ταξιδιού για να φτάσουν στην Ευρώπη. Πολλά έχασαν τη ζωή τους στα ταξίδια αυτά, συμπεριλαμβανομένων τουλάχιστον 65 που έχασαν τη ζωή τους το 2018, ενώ προσπαθούσαν να φτάσουν στην Ελλάδα μέσω ξηράς²⁷ και θαλάσσης²⁸ από την Τουρκία. Περισσότερα από 200 ακόμη παιδιά είναι πιθανό να συγκαταλέγονται στους ανθρώπους που πνίγηκαν προσπαθώντας να διασχίσουν τη θάλασσα από τη Βόρεια Αφρική πέρυσι²⁹. Από τα παιδιά που φτάνουν στην Ευρώπη, πολλά βρίσκονται μακριά από το σπίτι τους επί πολλούς μήνες. Ορισμένα έχουν επιζήσει αφού διέσχισαν την

έρημο, αφού τέθηκαν υπό κράτηση ή αφού υποβλήθηκαν σε βασανιστήρια στη Λιβύη, πέραν του επικίνδυνου ταξιδιού στη θάλασσα. Σύμφωνα με έκθεση της Women's Refugee Commission, η οποία δημοσιεύθηκε τον Μάρτιο του 2019, πολλά αγόρια και κορίτσια που διέσχισαν τη θάλασσα από τη Λιβύη εκτέθηκαν σε σεξουαλική βία ή εκμετάλλευση καθ' οδόν προς τη Λιβύη και εντός αυτής, ακόμη και όταν έφτασαν στην Ευρώπη³⁰.

ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, τα νεοαφιχθέντα ασυνόδευτα παιδιά τοποθετούνται συνήθως σε μεγάλα κέντρα φιλοξενίας. Συχνά η εποπτεία και η ατομική στήριξη είναι ελάχιστες, παρότι πολλοί εμπειρογνώμονες και επαγγελματίες έχουν επισημάνει ότι αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κακοποίηση (συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής κακοποίησης), βία και σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα ενώ οδηγεί στην αναχώρηση των παιδιών από τα κέντρα φιλοξενίας ή στην εξαφάνισή τους³¹. Η Υ.Α. παροτρύνει τα κράτη να περιορίσουν τη χρήση πολυπληθών καταλυμάτων και να καταβάλουν αντ' αυτού προσπάθειες παροχής ενισχυμένης φροντίδας σε μικρές ομάδες σε δομές στέγασης ή οικογένειες.

Η κατάσταση των παιδιών στα ελληνικά νησιά παραμένει από τις πλέον ανησυχητικές. Στη Σάμο, εξαιτίας του σοβαρού υπερσυνωστισμού τα παιδιά αναγκάζονται να κοιμούνται εναλλάξ στον περιορισμένο χώρο που τους παρέχεται. Οι ανησυχίες για την ασφάλεια είναι τέτοιες ώστε η αστυνομία συνοδεύει τα κορίτσια στο μπάνιο, ενώ μερικά παιδιά αναγκάζονται να διαμένουν σε αυτοσχέδια καταλύματα εκτός του επίσημου κέντρου υποδοχής, όπου παραμένουν συχνά επί μήνες χωρίς πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και ασφάλεια³².

Στην Ελλάδα εφαρμόζονται πιλοτικά και βρίσκονται σε εξέλιξη κάποια θετικά παραδείγματα μοντέλων φροντίδας που βασίζονται σε βέλτιστες πρακτικές, μεταξύ των οποίων η υποστηριζόμενη ανεξάρτητη διαβίωση για μεγαλύτερης ηλικίας ασυνόδευτα παιδιά καθώς και η αναδοχή στο πλαίσιο της κοινότητας. Ωστόσο, οι διαθέσιμοι χώροι φροντίδας απέχουν πολύ από το να ανταποκρίνονται στις αντίστοιχες ανάγκες. Έως το τέλος Σεπτεμβρίου, από τα 4.600 ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στη χώρα, μόνο το 26% είχε στέγαση κατάλληλη για την ηλικία του, με αποτέλεσμα τα υπόλοιπα να εκτίθενται σε κινδύνους, όπως η σεξουαλική βία³³ και η αστεγία³⁴.

Στη Μάλτα, όπου φέτος μέχρι σήμερα έχουν φτάσει περίπου 440 ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά μέσω της Λιβύης, τα παιδιά αυτά εξακολουθούν να μοιράζονται υπερπλήρη καταλύματα με ενηλικούς που δεν είναι συγγενείς τους, υπό συνθήκες ανάλογες της κράτησης. Στην Κύπρο, όπου φέτος υπέβαλαν αίτηση ασύλου περίπου 300 ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά, τα παιδιά αναγκάζονται συχνά να κοιμούνται σε αυτοσχέδια κρεβάτια ή κρεβάτια εκστρατείας στους κοινόχρηστους χώρους κέντρων υποδοχής λόγω του συνωστισμού. Ομοίως,

παιδιά που έφτασαν στους ισπανικούς θύλακες της Ceuta και της Melilla παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα σε υπερπλήρεις δομές, η δε UNICEF ανέφερε ότι σε ένα κέντρο έως τρία παιδιά μοιράζονταν το ίδιο στρώμα³⁵. Στην Ουγγαρία, οι αιτούντες άσυλο κρατούνται σε δύο «ζώνες διέλευσης» στα σύνορα καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών με παιδιά, τα οποία δεν έχουν πρόσβαση σε τυπική εκπαίδευση.

Οι ακατάλληλες συνθήκες φροντίδας και η έλλειψη υπηρεσιών και στήριξης μπορούν να εντείνουν τον ψυχολογικό αντίκτυπο των τραυματικών εμπειριών που ενδέχεται να έζησαν τα παιδιά προτού φτάσουν στην Ευρώπη. Ωστόσο, η παροχή τέτοιας φροντίδας στα ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση σε πολλές χώρες στην Ευρώπη. Υπάρχουν, ωστόσο, θετικά παραδείγματα φροντίδας στο πλαίσιο οικογένειας ή αναδοχής, μεταξύ άλλων στην Ιρλανδία³⁶, την Ολλανδία³⁷ και το Ηνωμένο Βασίλειο³⁸.

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Μία από τις πολλές προκλήσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν τα παιδιά όταν φτάσουν στην Ευρώπη είναι να αναγνωριστούν όντως ως παιδιά. Η χρήση αναξιόπιστων και ανακόλουθων διαδικασιών προσδιορισμού της ηλικίας έχει ως αποτέλεσμα ορισμένα παιδιά να θεωρούνται ενήλικοι και, επομένως, να μη μπορούν να έχουν πρόσβαση σε εθνικά συστήματα παιδικής προστασίας και άλλες σημαντικές υπηρεσίες.

Γίνεται ευρέως δεκτό ότι οι διαδικασίες προσδιορισμού της ηλικίας ενός ατόμου θα πρέπει να είναι ολιστικές και πολυεπιστημονικές και ότι οι επιστημονικές μέθοδοι μπορούν να παράσχουν μόνο μια κατά προσέγγιση εκτίμηση³⁹. Ωστόσο, σε ολόκληρη την Ευρώπη, είναι λίγες οι χώρες που εφαρμόζουν ολιστική προσέγγιση, οι δε διαδικασίες προσδιορισμού της ηλικίας διαφέρουν σημαντικά τόσο εντός όσο και μεταξύ χωρών⁴⁰. Για παράδειγμα, στην Ισπανία, οι διαδικασίες προσδιορισμού της ηλικίας διαφέρουν ανά περιφέρεια. Στο νότιο τμήμα της χώρας, όπου οι πρόσφυγες φτάνουν κυρίως μέσω θαλάσσης, χρησιμοποιείται κατά κανόνα η ακτινογραφία του καρπού, η οποία έχει περιθώριο σφάλματος έως τέσσερα έτη, χωρίς να συμμετέχουν άλλοι εμπειρογνώμονες, όπως κοινωνικοί λειτουργοί ή ψυχολόγοι, ακόμη και όταν τα παιδιά παρέχουν έγκυρα έγγραφα ταυτοποίησης. Σε ορισμένες περιφέρειες, τα παιδιά υποβάλλονται ακόμη και σε εξέταση προς εξακρίβωση της ανάπτυξης των γεννητικών οργάνων τους⁴¹. Στην Ιταλία, επίσης, η ακτινογραφία του καρπού εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ευρέως σε περυστώσεις στις οποίες απαιτείται προσδιορισμός της ηλικίας, ενώ η χρήση πολυεπιστημονικής προσέγγισης είναι πιο περιορισμένη. Ομοίως, στην Ελλάδα, στην περιοχή του Έβρου, κατά μήκος των χερσαίων συνόρων με την Τουρκία, τα παιδιά παραπέμπονται συνήθως για ακτινογραφίες καρπού χωρίς την αναγκαία ιατρική και ψυχολογική εκτίμηση που προβλέπει η ελληνική νομοθεσία, κατάσταση η οποία παρατηρείται και

στα νησιά. Τα παιδιά που χαρακτηρίζονται εσφαλμένα ενήλικοι κινδυνεύουν να τοποθετηθούν σε δομές φιλοξενίας με ενήλικους και δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μηχανισμούς που έχουν σχεδιαστεί για την προστασία των παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης από κοινωνικούς λειτουργούς⁴². Όταν τα παιδιά αναχωρούν για άλλες χώρες της Ε.Ε., η εσφαλμένη καταγραφή τους ως ενηλίκων στη χώρα στην οποία έφτασαν πρώτα μπορεί να καταστήσει πολύ δύσκολο το να λάβουν υποστήριξη στη συνέχεια⁴³.

ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

Η εξατομικευμένη υποστήριξη για ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά μέσω του έγκαιρου διορισμού καταρτισμένων επιτρόπων ή κοινωνικών λειτουργών είναι ιδιαίτερα σημαντική ώστε να διασφαλίζεται ότι λαμβάνεται υπόψη το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών. Ωστόσο, σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι επίτροποι και οι κοινωνικοί λειτουργοί αντιμετωπίζουν συχνά μεγάλη πίεση, καθώς είναι ενίοτε υπεύθυνοι έως και για 75 παιδιά. Στις χώρες στις οποίες είναι υπεύθυνοι για την επιτροπεία φορείς που ορίζονται από την κυβέρνηση, ενδέχεται να υπάρχουν καθυστερήσεις στον ορισμό ατομικού επιτρόπου για κάθε παιδί. Για παράδειγμα, στην Ισπανία, τα παιδιά παραμένουν συχνά επ' αόριστον υπό την εποπτεία δημόσιων οργανισμών προστασίας χωρίς να οριστεί επίτροπος ατομικά για κάθε παιδί. Στην Αυστρία οι επίτροποι διορίζονται συνήθως μόνο αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία εξέτασης του παραδεκτού της αίτησης του παιδιού, η οποία ενδέχεται να διαρκέσει αρκετές εβδομάδες ή μήνες.

Στη Σερβία, όπου κατά το παρελθόν κάθε επίτροπος ήταν υπεύθυνος για έως και 200 παιδιά, η Υ.Α., οι εθνικές αρχές και οι δημοτικές αρχές του Βελιγραδίου καθώς και η οργάνωση IDEAS εφάρμοσαν πιλοτικά ένα σύστημα επιτροπείας στο πλαίσιο του οποίου συγκροτήθηκε μια ομάδα καταρτισμένων και κατάλληλα εποπτευόμενων επιτρόπων. Οι επίτροποι αυτοί βρίσκονται σε καθημερινή επαφή με τα παιδιά, βοηθούν στον συντονισμό της πρόσβασης σε υπηρεσίες και παρέχουν ενημέρωση. Φέτος, έως το τέλος Σεπτεμβρίου, στο πλαίσιο του σχεδίου είχαν οριστεί επίτροποι για 995 ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά. Στην Ελλάδα, η Υ.Α. συνεργάζεται με τις ελληνικές αρχές και την οργάνωση ΜΕΤΑδραση για την πιλοτική εφαρμογή του νέου νόμου για την επιτροπεία και τον ορισμό επιτρόπων για 2.000 από τα σχεδόν 4.600 ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στη χώρα.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΛΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ

Στα παιδιά πρέπει να παρέχονται εξαρχής πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου και τις διαθέσιμες υποστηρικτικές υπηρεσίες σε γλώσσα και με τρόπο που κατανοούν. Οι παρεχόμενες πληροφορίες θα πρέπει να

Ήμουν 13 ετών όταν έφυγα από τη Σομαλία (τον Φεβρουάριο του 2017). Από τη Σομαλία διέφυγα με αυτοκίνητο στην Αιθιοπία. Ήμουν μαζί με έναν φίλο μου. Δεν είχαμε καθόλου χρήματα, αλλά κάποιος μας πήρε μαζί του. Φτάσαμε σε ένα μέρος στην Αιθιοπία. Ήταν πολύ τρομακτικά και επικίνδυνα εκεί και μετά μας απήγαγαν, κάτι σαν εμπορία ανθρώπων. Δεν είχαμε καμία επιλογή. Μας υποχρέωσαν να διασχίσουμε το Σουδάν πεζοί. Από εκεί μας πήγαν με φορτηγό κάπου στην περιοχή Kufra της Λιβύης. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού δεν μπορούσαμε να δούμε πού πηγαίναμε.

Όταν φτάσαμε στη Λιβύη, μας μετέφεραν σε έναν μεγάλο υπόγειο χώρο με πολλούς ακόμα ανθρώπους. Το χειρότερο απ' όλα ήταν οι τρεις πρώτες μέρες. Ζητούσαν συνεχώς να πάρουν χρήματα από τις οικογένειές μας και όταν τους λέγαμε ότι δεν είχαμε χρησιμοποιούσαν βία, όπως ξύλο, βιασμούς... Αν προβάλλαμε αντίσταση, μας έλεγαν ότι θα μας έκαναν μεγαλύτερο κακό. Μείναμε εκεί οκτώ μήνες... Μετά, μας πήγαν στο Bani Walid.

Το μέρος αυτό [Bani Walid] είναι πολύ κακό. Χωρίς υγιεινή, χωρίς ελευθερία, χωρίς φαγητό. Φαγητό μάς έδιναν μόνο μια φορά τη μέρα, σκέτα βραστά μακαρόνια χωρίς σάλτσα. Κάθε μέρα το ίδιο φαγητό. Δεν υπήρχαν φάρμακα για όποιον αρρώσταινε. Οι συνθήκες ήταν πάρα, μα πάρα πολύ κακές... Και λίγες μέρες αργότερα, όταν πάθαμε σοβαρή αφυδάτωση, ζήτησαν από τον καθένα μας 6.000 δολάρια για να μας αφήσουν ελεύθερους. Έπαθα σοκ. Τα χρήματα ήταν πολλά και δεν ήταν εύκολο να τα βρει κανείς.

Έτσι, άρχισαν να μας κακοποιούν. Μας χτυπούσαν και μας βασάνιζαν πολύ. Ήξεραν ότι δεν είχαμε καθόλου χρήματα, ότι ήμασταν ακόμα μικρά παιδιά και δεν μπορούσαμε να τους δώσουμε τα χρήματα που ζητούσαν. Κάποιοι από εμάς τηλεφώνησαν στις οικογένειές τους, αλλά ούτε κι εκείνες είχαν χρήματα.

Περάσαμε εννέα μήνες σ' εκείνο το μέρος, δεν τους δώσαμε χρήματα. Κάποιοι πλήρωσαν 2.000, 3.000 δολάρια, κάτι τέτοιο. Αυτό ζητούσαν από μας. Όμως κάποια στιγμή, μετά από εννέα μήνες, μας μετέφεραν μαζί με τον φίλο μου σε ένα άλλο κέντρο κράτησης στην Τρίπολη της Λιβύης.

Εκεί, μας άφηναν να βγούμε έξω, έτσι προσπάθησα να ζητήσω βοήθεια και βρήκαμε κάποιους ανθρώπους που μας πήγαν στα γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας. Ο φίλος μου ήταν πολύ άρρωστος τότε. Πήγε εκεί, τον εξέτασαν και διαπίστωσαν ότι έπασχε από φυματίωση. Τον κράτησαν εκεί, σε ένα κέντρο όπου φρόντιζαν τους ανθρώπους. Εγώ όμως προσπάθησα να βρω έναν τρόπο να φύγω από τη Λιβύη, να βρω κάποιο σκάφος να με μεταφέρει.

Βρισκόμουν στη Ζαωίγα. Βρήκα ένα σκάφος να επιβιβαστώ. Κόστιζε 2.000 δηνάρια, εγώ όμως δεν είχα τόσα χρήματα, έτσι πλήρωσαν κάποιοι άλλοι Σομαλοί για μένα.

Περάσαμε μια νύχτα στη θάλασσα. Δεν βλέπαμε άλλα σκάφη. Τότε, ήρθε ένα σκάφος μιας ΜΚΟ και μας έσωσε.

Τώρα που βρίσκομαι στην Ευρώπη, θέλω να σπουδάσω ιατρική. Θέλω να βρω μια καλή δουλειά.

A, 15, από τη Σομαλία, αποβιβάστηκε στην Ευρώπη.

Ανθρώποι που διασώθηκαν από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις Sea Watch και Sea Eye αποβιβάζονται στη Μάλτα, Ιανουάριος 2019.

βοηθούν τα παιδιά να λάβουν τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με το αν επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση ασύλου. Σε ορισμένες χώρες, όπως στην Ισπανία και στο Ηνωμένο Βασίλειο⁴⁴, τα παιδιά αποκτούν αυτομάτως δικαίωμα διαμονής βάσει της ηλικίας τους, όμως ενδέχεται να μην τους παρέχονται πάντοτε επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση ασύλου. Σε πρόσφατη κοινή μελέτη της Υ.Α. και της Autorità garante per l'infanzia e l'adolescenza, η οποία αφορούσε περισσότερα από 200 ασυνόδευτα παιδιά στην Ιταλία, το 80% εξέφρασε την ανάγκη για να παρέχονται περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο υποβολής αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας⁴⁵. Σε προηγούμενη μελέτη παιδιά από την Ερυθραία τα οποία είχαν αναχωρήσει από κέντρα φιλοξενίας στην Ιταλία ανέφεραν ότι ένας από τους κύριους λόγους για την αναχώρησή τους ήταν η περιορισμένη πρόσβαση σε ενημέρωση σχετικά με τις νομικές διαδικασίες⁴⁶. Σε αρκετές χώρες, όπως στο Βέλγιο⁴⁷, την Ιρλανδία και την Ισπανία, η Υ.Α. και οι εταίροι της ανέπτυξαν υλικό φιλικό προς τα παιδιά ώστε να καταστήσουν σημαντικές πληροφορίες πιο προσιτές στα παιδιά.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Όταν φτάσουν στην Ευρώπη, τα παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες πρέπει θεωρητικά να έχουν πρόσβαση

σε βασική εκπαίδευση σύμφωνα με το διεθνές και το περιφερειακό δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα⁴⁸. Στην πράξη, πολλά από αυτά τα παιδιά δεν έχουν τη δυνατότητα φοίτησης σε σχολείο, λόγω νομικών ή διοικητικών εμποδίων. Στα εμπόδια αυτά περιλαμβάνονται η έλλειψη σαφών διατάξεων όσον αφορά την υποχρεωτική εκπαίδευση παιδιών σε κέντρα υποδοχής ή παιδιών χωρίς άδεια διαμονής· διοικητικές δυσκολίες, όπως ανελαστικές προθεσμίες εγγραφής· περιορισμένες διαθέσιμες θέσεις στα σχολεία· και έλλειψη επιπλέον γλωσσικής υποστήριξης⁴⁹. Για παράδειγμα, τα 4.200 παιδιά σχολικής ηλικίας που ζούσαν στη Μόρια στη Λέσβο έως το τέλος του Σεπτεμβρίου φέτος, δεν είχαν πρόσβαση σε τυπική εκπαίδευση. Σε ενημερωτική έκθεση που δημοσίευσαν η Υ.Α., η UNICEF και ο ΔΟΜ επισημαίνεται ότι τα υψηλότερα ποσοστά παιδιών και νέων που γεννήθηκαν εκτός της περιοχής ΕΕ+⁵⁰, τα οποία δεν εργάζονταν ούτε είχαν ενταχθεί στην εκπαίδευση ή σε προγράμματα κατάρτισης το 2017, ζούσαν στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Κροατία, την Ισπανία και τη Γαλλία⁵¹. Στη Σερβία, παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες εγγράφηκαν σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τρίτο συνεχές σχολικό έτος. Έως τον Σεπτέμβριο του 2019 είχαν εγγραφεί 176 παιδιά.

Η οικογένειά μου με πίεζε να παντρευτώ έναν άντρα που δεν αγαπούσα. Με τη βοήθεια του ξαδέρφου μου, κατάφερα να φύγω από το Ντακάρ. Διέσχισα τη Μαυριτανία οδικώς. Στο Μαρόκο με βίασαν δύο φορές. Δεν ξέρω αν θα σταματήσει ποτέ όλος αυτός ο πόνος που νιώθω, τουλάχιστον όμως είμαι σίγουρη ότι το μωρό που έχω μέσα μου είναι πλέον ασφαλές.

Μ, 17, από τη Σενεγάλη, αποβιβάστηκε στην Ισπανία

Ήμουν μικρός όταν έφυγα από την πόλη που γεννήθηκα. Ήξερα ότι δεν θα μπορούσα ποτέ πια να γυρίσω εκεί, αλλά δεν είχα άλλη επιλογή. Με πέρασαν διακινητές στο Σουδάν, όπου έμεινα επί τέσσερις μήνες, και στη συνέχεια με πήρανε στη Λιβύη. Δεν φανταζόμουν ποτέ τι θα έβρισκα εκεί. Έμεινα έναν ολόκληρο χρόνο στη Λιβύη υποφέροντας ο ίδιος και βλέποντας και άλλους να υποφέρουν. Καθώς ήταν δύσκολο να διασχίσει κανείς την κεντρική Μεσόγειο, με μετέφεραν στην Αλγερία και, στη συνέχεια, στο Μαρόκο.

Τ, 17, από την Ερυθραία, αποβιβάστηκε στην Ισπανία

Ζούσα στην Ακτή Ελεφαντοστού με τον θείο μου γιατί οι γονείς μου έχουν πεθάνει. Ο θείος μου ήταν πολύ θρήσκος και ήταν οργισμένος μαζί μου επειδή θεωρούσε ότι έδειχνα αρκετά «αθλημπρεπής»... Γι' αυτό αποφάσισα να φύγω. Διέσχισα αρκετές χώρες, το Μάλι, την Αλγερία και τελικά αποφάσισα να ξεκινήσω μια νέα ζωή στο Μαρόκο. Φοβόμουν συνεχώς μην τυχόν οι συνταξιδιώτες μου αντιληφθούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου. Στο Μαρόκο υπέβαλα αίτηση ασύλου, υπέφερα όμως πολύ εκεί. Τότε ήταν που αποφάσισα να έρθω στην Ευρώπη.

Σ, 16, από την Ακτή Ελεφαντοστού, αποβιβάστηκε στην Ισπανία

Ένα ναυαγισμένο σκάφος που χρησιμοποιήθηκε για το πέρασμα από τη Βόρεια Αφρική κείται στην ακτή του Cadiz κοντά στην Punta Paloma στην Ισπανία, Ιανουάριος 2019.

Η Τουρκία φιλοξενεί σήμερα τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων στον κόσμο, και το τουρκικό Υπουργείο Εθνικής Παιδείας συνεχίζει να προάγει την ένταξη των Σύρων με προσωρινό καθεστώς προστασίας στο εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Έως τον Σεπτέμβριο του 2019, το 63% των Σύρων προσφύγων σχολικής ηλικίας ήταν εγγεγραμμένοι σε σχολεία⁵². Εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, ιδίως στα επίπεδα της μέσης και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και για όσους παρέμειναν εκτός σχολείου για πολλά έτη. Στην αύξηση των εγγραφών συνέβαλαν η παροχή μαθημάτων τουρκικής γλώσσας, η υπό προϋποθέσεις χορήγηση οικονομικού βοηθήματος για την εκπαίδευση, η ευαισθητοποίηση της κοινότητας, η διάχυση πληροφοριών καθώς και η ταχύρρυθμη μάθηση.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΕ ΆΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Μετά την άφιξή τους στην Ευρώπη, μερικά παιδιά ενδέχεται να είναι επιλέξιμα, βάσει της νομοθεσίας της Ε.Ε., για επανένωση με μέλη της οικογένειάς τους σε άλλες χώρες της Ε.Ε. Ωστόσο, όταν οι διαδικασίες αυτές είναι υπερβολικά μακρόχρονες ή η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες δεν είναι απρόσκοπτη⁵³, μερικά παιδιά αποφασίζουν να ταξιδέψουν μόνα τους, παρά τους κινδύνους. Για παράδειγμα, σε φετινή έκθεση των Praksis και Safe Passage επισημαίνεται ότι η μέση διάρκεια των διαδικασιών, στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου, για την επανένωση παιδιών προσφύγων που βρίσκονται στην Ελλάδα με μέλη της οικογένειάς τους σε άλλες χώρες της Ε.Ε., ήταν περίπου 16 μήνες⁵⁴. Ομοίως, οι δυσκολίες πρόσβασης σε υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, οι περιορισμένες ευκαιρίες εργασίας⁵⁵ και η ενδεχόμενη απώλεια στήριξης όταν συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους⁵⁶ μπορούν επίσης να συντείνουν στην απόφαση παιδιών και νέων να μετακινηθούν σε άλλες χώρες.

Μολονότι τα περισσότερα ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά έφτασαν πέρυσι στην Ισπανία, την Ελλάδα και την Ιταλία, τα περισσότερα από αυτά που υπέβαλαν αίτηση ασύλου το έπραξαν στη Γερμανία (20%), την Ιταλία (19%), το Ηνωμένο Βασίλειο (14%), την Ελλάδα (13%) και την Ολλανδία (6%)⁵⁷. Αυτό καταδεικνύει τον βαθμό μετακίνησης των παιδιών προς άλλες χώρες. Για παράδειγμα, από τις πέντε βασικές εθνικότητες ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που υπέβαλαν αίτηση ασύλου στην Ευρώπη το 2018, οι Ερυθραίοι (οι οποίοι φτάνουν κυρίως στην Ιταλία) υπέβαλαν πρωτίστως αίτηση ασύλου στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Ολλανδία και την Ιταλία. Οι Σύροι (οι οποίοι φτάνουν κυρίως στην Ελλάδα) υπέβαλαν πρωτίστως αίτηση στη Γερμανία, την Ελλάδα και την Ολλανδία. Τα παιδιά από τη Γουινέα (τα οποία έφτασαν κυρίως στην Ισπανία και την Ιταλία) υπέβαλαν πρωτίστως αίτηση στη Γερμανία, το Βέλγιο και την Ιταλία⁵⁸. Στη Γαλλία, έως το τέλος Σεπτεμβρίου, περισσότερα από 13.170 ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά είχαν υπαχθεί στο σύστημα

προστασίας των παιδιών⁵⁹, αναφέρεται δε ότι πολλά εισήλθαν στη Γαλλία μέσω Ισπανίας⁶⁰.

Αυτές οι μετακινήσεις σε άλλες χώρες μπορούν να εκθέσουν τα παιδιά σε περαιτέρω κινδύνους, όπως μεταξύ άλλων κακοποίηση από διακινητές και σεξουαλική εκμετάλλευση⁶¹. Καθώς πολλές χώρες της Ευρώπης έχουν θεσπίσει αυστηρότερους ελέγχους στα σύνορα, οι κίνδυνοι έχουν αυξηθεί. Από το 2015, είναι γνωστό ότι τουλάχιστον 34 παιδιά έχασαν τη ζωή τους προσπαθώντας να μετακινηθούν προς άλλη χώρα αφού έφτασαν στην Ευρώπη. Μερικά παιδιά πνίγηκαν προσπαθώντας να διασχίσουν ποταμούς ή έχασαν τη ζωή τους προσπαθώντας να κρυφτούν σε φορτηγά, αυτοκίνητα ή τρένα για να διασχίσουν σύνορα χωρίς να εντοπιστούν. Τα παιδιά είναι επίσης μεταξύ των ατόμων που συστηματικά επιστρέφονται άτυπα σε πολλά σύνορα ανά την Ευρώπη. Για παράδειγμα, στη Σερβία, η Υ.Α. έλαβε πληροφορίες ότι φέτος έως το τέλος Σεπτεμβρίου περίπου 960 παιδιά, εκ των οποίων τα τρία τέταρτα ήταν ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους, επεστράφησαν άτυπα από γειτονικές χώρες. Πολλά ανέφεραν ότι υπέστησαν βία.⁶²

Αρκετές χώρες στη Δυτική Ευρώπη ανέφεραν επίσης υψηλούς αριθμούς παιδιών που φεύγουν από κέντρα υποδοχής, κατά πάσα πιθανότητα για να ταξιδέψουν σε άλλες χώρες. Στο Βέλγιο αυξάνεται ο αριθμός των ασυνόδευτων παιδιών, μεταξύ των οποίων πολλά από την Ερυθραία, τα οποία εξαφανίζονται μετά την αρχική παραπομπή τους στις αρχές. Στους λόγους που ανέφεραν οι υπάλληλοι της Ύπατης Αρμοστείας στη Δυτική Ευρώπη για την αναχώρηση των παιδιών, σύμφωνα με μαρτυρίες των ίδιων των παιδιών, συγκαταλέγονται η έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης και διερμηνείας καθώς και ο φόβος ότι δεν θα χαρακτηριστούν ορθώς ως παιδιά μετά τις διαδικασίες προσδιορισμού της ηλικίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η μετακίνηση ασυνόδευτων παιδιών και παιδιών χωρισμένων από την οικογένειά τους στην Ευρώπη δεν αποτελεί νέα τάση, αλλά είναι τάση η οποία ενδέχεται να συνεχιστεί λαμβανομένων υπόψη των πολλαπλών και πολύπλοκων λόγων που ωθούν τα παιδιά να κάνουν τα ταξίδια αυτά. Παρότι έχουν σημειωθεί πολλά θετικά βήματα σε ολόκληρη την Ευρώπη προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της προστασίας, όπως περιγράφεται στην παρούσα έκθεση, πρέπει να καταβληθούν ακόμη περισσότερες προσπάθειες για την επείγουσα αντιμετώπιση ορισμένων πολύ ανησυχητικών καταστάσεων τις οποίες συναντούν σήμερα τα παιδιά όταν φτάνουν στην περιοχή. Λαμβάνοντας τα μέτρα που περιγράφονται στην παρούσα έκθεση, τα κράτη θα μπορέσουν να αυξήσουν την προστασία που μπορεί να γίνει άμεσα διαθέσιμη για τα παιδιά κατά την άφιξή τους στην Ευρώπη και να καθορίσουν πώς μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα στο βέλτιστο συμφέρον των παιδιών.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η Υπατη Αρμοστικότητα του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες καλεί τα κράτη της Ευρώπης να λάβουν επείγοντως τα ακόλουθα μέτρα:

Προστασία των παιδιών στην Ευρώπη

- Άμεση αντιμετώπιση του σοβαρού υπερσυνωστισμού στα κέντρα υποδοχής, στα οποία οδηγούνται τα ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά κατά την άφιξή τους στην Ευρώπη.
- Παύση της χρήσης της κράτησης των παιδιών για λόγους που αφορούν τη μετανάστευση.
- Παροχή στέγασης κατάλληλης για την ηλικία των ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών, με μείωση της χρήσης μεγάλων δομών και με έμφαση στη φροντίδα σε μικρές ομάδες στο πλαίσιο δομών στέγασης ή οικογενειών.
- Χρήση ολιστικών και πολυεπιστημονικών μεθόδων όταν απαιτείται να γίνει προσδιορισμός της ηλικίας.
- Παροχή προσβάσιμης ενημέρωσης σε γλώσσα και με τρόπο που κατανοούν τα παιδιά, ώστε να ενημερώνονται καλύτερα για τις διαδικασίες και τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών ασύλου και των διαδικασιών επανένωσης με την οικογένεια.
- Διορισμός καταρτισμένων επιτρόπων και/ή κοινωνικών λειτουργών για την παροχή εξατομικευμένης υποστήριξης σε ασυνόδευτα παιδιά το συντομότερο δυνατόν με σκοπό την προστασία του βέλτιστου συμφέροντος και της ευημερίας τους.
- Άρση νομικών και πρακτικών εμποδίων στην πρόσβαση των παιδιών μεταναστών στην εκπαίδευση, μεταξύ άλλων με την πρόβλεψη σαφών διατάξεων περί υποχρεωτικής εκπαίδευσης των παιδιών σε κέντρα υποδοχής ή των παιδιών που δεν διαθέτουν άδεια διαμονής. Διασφάλιση ευέλικτων προθεσμιών εγγραφής και διευκόλυνση της παροχής επιπλέον γλωσσικής υποστήριξης.
- Επίσπευση της μεταφοράς παιδιών που πληρούν τα κριτήρια για επανένωση με μέλη της οικογένειάς τους αλλού στην Ε.Ε., μεταξύ άλλων μέσω απλούστευσης της διαδικασίας, καθώς και μέσω της χρήσης της διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου.

Διάσωση στη θάλασσα, αποβίβαση και κράτηση στη Λιβύη

- Εκ νέου αποστολή σκαφών έρευνας και διάσωσης σε διεθνή ύδατα στα ανοικτά των ακτών της Λιβύης, όπως στο παρελθόν, με σαφή δέσμευση να αποβιβάζονται οι διασωθέντες σε ασφαλή λιμάνια.
- Επείγουσα θέσπιση ενός συντονισμένου και προβλέψιμου περιφερειακού μηχανισμού για την ενίσχυση των επιχειρήσεων θαλάσσιας διάσωσης,

ιδίως όσον αφορά την έγκαιρη αποβίβαση σε ασφαλές λιμάνι και τις επακόλουθες διαδικασίες όπως η μετεγκατάσταση καθώς και η πρόσβαση σε κατάλληλες, ασφαλείς και αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής.

- Άρση των περιορισμών και της ποινικοποίησης των ΜΚΟ που συμμετέχουν σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης και ενίσχυση της συνεργασίας ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης αξιοποίηση της διαθέσιμης ικανότητας έρευνας και διάσωσης.
- Έκκληση προς τις λιβυκές αρχές να απελευθερώσουν με οργανωμένο τρόπο τους πρόσφυγες και μετανάστες, οι οποίοι κρατούνται αυθαίρετα σε κέντρα κράτησης στην επικράτεια της Λιβύης, και να σταματήσουν την κράτηση όσων αποβιβάζονται στη Λιβύη αφού διασωθούν ή εντοπιστούν στη θάλασσα.

Πρόσβαση στην επικράτεια και σε διαδικασίες ασύλου

- Τερματισμός των πρακτικών των άτυπων αναγκαστικών επιστροφών (push-backs) στα σύνορα προσώπων που ζητούν διεθνή προστασία, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών.
- Εκπαίδευση των συνοριοφυλάκων σε συνοριακές διαδικασίες στις οποίες να μπορούν να ταυτοποιούνται στα σύνορα και να λαμβάνουν βοήθεια τα άτομα που ζητούν διεθνή προστασία ή έχουν άλλες ανθρωπιστικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ή χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.
- Χρήση ταχείων και απλουστευμένων διαδικασιών ασύλου για την αντιμετώπιση των μεικτών μετακινήσεων προκειμένου να καθορίζονται γρήγορα τα άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας και εκείνα που δεν χρειάζονται τέτοια προστασία, ώστε να παραπέμπονται σε διαδικασίες επιστροφής.

Πρόσβαση σε ασφαλείς και νόμιμες οδούς στην Ευρώπη

- Επέκταση των προγραμμάτων εκκένωσης από συγκεκριμένες χώρες για ανθρωπιστικούς λόγους για τους ευάλωτους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες.
- Άρση των νομικών και πρακτικών εμποδίων ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση στην οικογενειακή επανένωση όσοι πληρούν τα σχετικά κριτήρια.
- Θέσπιση επιπλέον συμπληρωματικών οδών, όπως προγραμμάτων χορηγίας στο πλαίσιο της κοινότητας βάσει παρόμοιων πρωτοβουλιών στην περιοχή.

Η Υπατη Αρμοστικότητα του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνιστά επίσης τη στήριξη των προσπαθειών για την ενίσχυση του χώρου προστασίας σε περιοχές καταγωγής και χώρες κατά μήκος των βασικών μεταναστευτικών διαδρομών, ώστε οι άνθρωποι να μην εξαναγκάζονται να μετακινούνται σε αναζήτηση προστασίας.

- 27 Τουλάχιστον 16 παιδιά αναφέρεται ότι έχασαν τη ζωή τους προσπαθώντας να περάσουν από την Τουρκία στην Ελλάδα μέσω των χερσαίων συνόρων το 2018, από τα οποία τα 11 πνίγηκαν στον ποταμό Εβρο.
- 28 ΔΟΜ, *Fatal journeys volume 4: Missing migrant children*, 28 Ιουνίου 2019, https://publications.iom.int/system/files/pdf/fatal_journeys_4.pdf.
- 29 Οι θάνατοι στη θάλασσα στην Κεντρική και τη Δυτική Μεσόγειο συνήθως δεν διαχωρίζονται ανά ηλικία και φύλο. Ο αριθμός των 200 θυμάτων ενδέχεται να αποτελεί συντηρητική εκτίμηση καθώς το 18% των αφίξεων μέσω θαλάσσης στην Ιταλία ήταν παιδιά, όπως και το 11% των αντίστοιχων αφίξεων στην Ισπανία. Περίπου 1.279 άτομα αναφέρεται ότι πνίγηκαν στην Κεντρική Μεσόγειο το 2018, καθώς και άλλα 811 στη Δυτική Μεσόγειο.
- 30 Womens Refugee Commission, «More than one million pains», Μάρτιος 2019, <https://www.womensrefugeecommission.org/gbv/resources/1689-more-than-one-million-pains-sexual-violence-against-men-and-boys-on-the-central-mediterranean-route-to-italy>.
- 31 Y.A., UNICEF και IRC, *The Way Forward*, Ιούλιος 2017, https://data2.unhcr.org/en/documents/download/58434#_ga=2.89202590.407342579.1563430932-1558205287.1548575017.
- 32 Παρότι ο ΔΟΜ έχει διαμορφώσει ασφαλείς ζώνες στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στη Λέσβο και στη Χίο με χώρο για περίπου 135 άτομα, ο χώρος δεν επαρκεί για όλα τα παιδιά και άλλα άτομα που πρέπει να διαμεινούν εκεί. Για παράδειγμα, τον Ιούλιο υπήρχαν πάνω από 660 ασυνόδευτα παιδιά στα νησιά.
- 33 Βλ., για παράδειγμα IFRC, *Alone and unsafe*, 12 Μαΐου 2018, <https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2018/12/181126-AloneUnsafe-Report-EN-web.pdf>.
- 34 Y.A., Ελλάδα: *Ενημερωτικό Δελτίο* – Ιούνιος 2019, Ιούλιος 2019, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/70447>.
- 35 UNICEF, *The rights of unaccompanied and separated children at Spain's southern border*, Φεβρουάριος 2019, <https://www.unicef.es/sites/unicef.es/files/recursos/Spanish-Assessment-Southern-Border2019-ExecutiveSummary.pdf>.
- 36 <https://www.tusla.ie/services/alternative-care/separated-children/>
- 37 Y.A., *In de eerste plaats een kind*, Απρίλιος 2019, <https://www.unhcr.org/nl/wp-content/uploads/UNHCR-Children-First-2019-screen.pdf>.
- 38 Y.A., «A refugee and then...», Ιούνιος 2019, <https://www.unhcr.org/uk/5d271c6a4>.
- 39 Y.A., *UNHCR observations on the use of age assessments in the identification of separated or unaccompanied children seeking asylum*, 1 Ιουνίου 2015, <https://www.refworld.org/pdfid/55759d2d4.pdf>. EASO, *Practical Guide on age assessment: second edition*, 2018, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-guide-on-age-assessment-v3-2018.pdf>.
- 40 Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Child-friendly age assessment for unaccompanied migrant children*, 2017, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20170920-Rapport%20Fiola-EN.pdf>.
- 41 UNICEF, *The rights of unaccompanied and separated children at Spain's southern border* · Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, *Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of Spain**, 5 Μαρτίου 2018, <https://bit.ly/2GN5IIF>. ECRE, *The Committee on the Rights of the Child Condemns Spain's Treatment of Unaccompanied Children*, 28 Ιουνίου 2019, <https://www.ecre.org/the-committee-on-the-rights-condemns-spains-treatment-of-unaccompanied-children/>.
- 42 Ο προσδιορισμός της ηλικίας καθίσταται επίσης δυσχερέστερος όταν μερικά παιδιά προσπαθούν να αποφύγουν να χαρακτηριστούν ως ανήλικα, επειδή πιστεύουν ότι εάν χαρακτηριστούν ως ενήλικοι θα είναι ευκολότερο να αναχωρήσουν για άλλη χώρα. Αυτό συμβαίνει όταν για παράδειγμα η χώρα στην οποία έφτασαν δεν είναι ο επιθυμητός προορισμός τους ή στην περίπτωση παιδιών που φτάνουν στην Ισπανία, προκειμένου να επισπευθεί η μεταφορά τους στην ηπειρωτική χώρα από τα υπερπλήρη κέντρα υποδοχής στους θύλακες στη Βόρεια Αφρική.
- 43 Βλ., για παράδειγμα, NPO Radio 1, *Vluchtelingenkinderen op straat door verkeerde registratie*, 4 Μαΐου 2019, <https://www.nporadio1.nl/argos/onderwerpen/499671-vluchtelingenkinderen-op-straatdoor-verkeerde-registratie>. Rijksoverheid, *Antwoorden Kamervragen over vluchtelingenkinderen op straat door verkeerde registratie*, 24 Ιουνίου 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/24/antwoorden-kamervragen-over-het-bericht-vluchtelingenkinderen-op-straat-door-verkeerde-registratie>. Στους λόγους για τους οποίους τα παιδιά καταγράφονται ενίοτε εσφαλμένα ως ενήλικοι στη χώρα στην οποία φτάνουν πρώτα στην Ευρώπη μπορεί να περιλαμβάνεται το γεγονός ότι μερικά παιδιά ισχυρίζονται ότι είναι ενήλικοι προκειμένου να μην τοποθετηθούν σε ειδικές δομές, ώστε να είναι πιο εύκολο να αναχωρήσουν για άλλες χώρες.
- 44 Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών), *Asylum Policy Instruction: Discretionary Leave*, 18 Αυγούστου 2015, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/658372/discretionary-leave-v7.0ext.pdf.
- 45 AGIA και Y.A., *L'ascolto e la partecipazione dei minori stranieri non accompagnati in Italia*, Ιούλιος 2019, <http://www.integrazionemigranti.gov.it/Attualita/Notizie/Documents/report-agia-unhcr-finale.pdf>. βλ. επίσης InfoMigrants, *Migrant minors want inclusion and orientation programs*, 17 Ιουλίου 2019, <https://www.infomigrants.net/en/post/18208/migrant-minors-want-inclusion-and-orientation-programs?ref=tw>.
- 46 REACH και UNICEF, *Situation Overview: Unaccompanied and Separated Eritrean Children Outside of the Reception System in Rome*, Μάιος 2017, https://www.unicef.org/eca/sites/unicef.org/eca/files/eca-dataproduct-REACH_ITA_Situation_Overview_Eritrean_UASC_final_v4.pdf.
- 47 Y.A., *La procédure d'asile expliquée aux enfants non accompagnés au Luxembourg*, 14 Ιουνίου 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=ENNSBgIN5Ew>.
- 48 Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα (άρθρο 13), Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (άρθρα 28 και 29), αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (άρθρο 17) και – για τα κράτη μέλη της Ε.Ε. – άρθρο 14 παράγραφος 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.
- 49 ΔΟΜ, UNICEF και Y.A., *Access to Education for refugee and migrant children in Europe*, 10 Σεπτεμβρίου 2019, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/71202>.
- 50 Η περιοχή EE+ περιλαμβάνει τα 28 κράτη μέλη της Ε.Ε. καθώς και την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία.
- 51 ΔΟΜ, UNICEF και Y.A., *Access to Education for refugee and migrant children in Europe*. Ωστόσο, σε μερικές περιπτώσεις, τα παιδιά μπορεί να προτιμούν να μην εγγραφούν στο σχολείο, όταν πιστεύουν ότι θα παραμείνουν στη χώρα για μικρό χρονικό διάστημα καθώς έχουν την πρόθεση να αναχωρήσουν για άλλη χώρα.
- 52 Milli Eğitim Bakanlığı, *Hayat boyu öğrenme genel müdürlüğü, Göç ve acil durum eğitim dairesi başkanlığı*, Ιούνιος 2019, https://hbgm.meb.gov.tr/meb_ajs_dosyalar/2019_06/26115239_14_HAZiran_2019_YINTERNET_SUNUUU.pdf.
- 53 UNICEF και REACH, *Situation Overview: Unaccompanied and Separated Eritrean Children Outside of the Reception System in Rome*, Μάιος 2017, https://www.unicef.org/eca/sites/unicef.org/eca/files/eca-dataproduct-REACH_ITA_Situation_Overview_Eritrean_UASC_final_v4.pdf. βλ. επίσης Y.A., *Left in Limbo: UNHCR Study on the Implementation of the Dublin III Regulation*, Αύγουστος 2017, <https://www.refworld.org/docid/59d5dcb64.html>.
- 54 Praksis και Safe Passage, *Caught in the Middle*, Μάρτιος 2019, <http://safepassage.org.uk/wp-content/uploads/2019/03/Caught-in-the-Middle-Unaccompanied-Children-in-Greece.pdf>.
- 55 Βάσει της νομοθεσίας της Ε.Ε., τα παιδιά μπορούν να εργάζονται από την ηλικία των 15 ετών, παρότι το όριο ηλικίας ενδέχεται να είναι υψηλότερο σε μερικές χώρες. Βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση, *Νεαροί εργαζόμενοι, χωρίς ημερομηνία*, https://europa.eu/youreurope/business/human-resources/employment-contracts/young-workers/index_el.htm.
- 56 Σε πολλές χώρες, οι ρυθμίσεις φροντίδας για τα ασυνόδευτα παιδιά παύουν απότομα όταν αυτά συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αναχωρήσουν από το κατάλυμά τους και ότι η επιτροπεία παύει. Βλ. Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, *Approaches to Unaccompanied Minors Following Status Determination in the EU plus Norway*, Ιούλιος 2018, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/00_eu_synthesis_report_unaccompanied_minors_2017_en.pdf. Η Y.A., η UNICEF και η Διεθνής Επιτροπή Διάσωσης (IRC) συνέστησαν να παρέχεται επιτροπεία έως την ηλικία των 21 ετών, βλ. Y.A., UNICEF και IRC, *The Way Forward*. Στην Ελλάδα, η Y.A. μεταφέρει ασυνόδευτα παιδιά τα οποία συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους σε διαμερίσματα τα οποία εντάσσονται στο πρόγραμμα στέγασής της, ενώ, στην Τοσκική Δημοκρατία, η Y.A., η MKO εταίρος της OPU και ο Δήμος Πράγας διαχειρίζονται ένα πρόγραμμα το οποίο παρέχει προσωρινή φιλοξενία σε πρώην ασυνόδευτα παιδιά ηλικίας από 18 έως 26 ετών.
- 57 EASO, *Ετήσια έκθεση για την κατάσταση του ασύλου στην Ε.Ε. για το 2018*, Ιούνιος 2019, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-annual-report-2018-web.pdf>.
- 58 Στοιχεία της Eurostat τα οποία προσπελάστηκαν στις 24 Ιουλίου 2019.
- 59 Ministère de la Justice, *Nombre de MNA confiés par décisions judiciaires du 1er janvier au 6 septembre 2019*, Σεπτέμβριος 2019, http://www.justice.gouv.fr/art_pix/Tableau_mna.pdf. Το 2017 ο αριθμός των ασυνόδευτων παιδιών ανήλθε σε 17.022.
- 60 Ministère de la Justice, *Rapport annuel d'activité*, Ιούνιος 2019, http://www.justice.gouv.fr/art_pix/RAA-MMNA-2018.pdf.
- 61 Υπάρχουν αναφορές ότι ορισμένα επιδίοντα σε σεξ επιβίωσης προκειμένου να αναχωρήσουν για άλλη χώρα, βλ. Harvard FXB, *Emergency within an Emergency*, Απρίλιος 2017, <https://cdn2.sph.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/114/2017/12/Emergency-Within-an-Emergency-FXB.pdf>. InfoMigrants, *Save the Children denounces the 'invisible exploitation' of migrant children between Italy and France*, 10 Αυγούστου 2018, <https://www.infomigrants.net/en/post/11048/save-the-children-denounces-the-invisible-exploitation-of-migrant-children-between-italy-and-france>.
- 62 Βλ. επίσης Πατριό Χωρίς Σύνορα (MSF), *Children repeatedly abused by border authorities*, 3 Αυγούστου 2017, <https://www.msf.org/balkans-children-repeatedly-abused-border-authorities>. Save the Children, *Refugees and Migrants at the Western Balkans Route: Regional Overview – January to March 2019*, 2019, https://resourcecentre.savethechildren.net/node/15379/pdf/refugees_and_migrants_balkans_regional_overview_q1_2019_sc_bmdh_data.pdf.

UNHCR
The UN Refugee Agency